

Epävirallinen käännös

Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaisasioista vastaavien ministereiden ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien kokous

Helsingissä 18. marraskuuta 2020

1. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkokäsittely

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat keskustelivat pohjoismaisen saamelaissopimuksen tilanteesta.

Ministerit ja puheenjohtajat pitävät tärkeänä, että pohjoismaisen saamelaissopimuksen valmistelutyö etenee.

Sekä ministerit että saamelaiskäräjien puheenjohtajat pyrkivät viemään sopimuksen käsittelyä eteenpäin.

Tavoitteena on, että yhdessä sovittu teksti olisi valmis allekirjoitettavaksi kevään 2021 loppuun mennessä, minkä jälkeen asianomaiset maat voivat jatkaa liittymis- ja ratifiointiprosessejaan.

2. Saamen kielen ammatti- ja resurssikeskuksen Sámi Giellagáldun pysyvän organisaation perustaminen

Edellisessä kokouksessaan 28. marraskuuta 2018 ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat keskustelivat saamen kielen ammatti- ja resurssikeskuksen Sámi Giellagáldun organisaatiomuodon valmistelusta. Asiaa käsittelevä työryhmä sai työnsä päätökseen vuonna 2019, jolloin myös Pohjoismainen saamelaisasioiden virkamiesyhteistyöelin (NÁS) käsitteli asiaa.

Valmistelua on sittemmin jatkettu näiden kolmen maan saamelaiskäräjien yhteistyönä. Kokouksessa kuultiin tilannekatsaus valmistelun etenemisestä ja jatkosuunnitelmista. Saamelaiskäräjät on asettanut tavoitteeksi perustaa Sámi Giellagáldulle uusi pysyvä organisaatio, joka aloittaisi toimintansa vuonna 2021. Pysyvä organisaatio perustettaisiin Norjan saamelaiskäräjien yhteyteen. Norjan, Ruotsin ja Suomen saamelaiskäräjät painottivat Sámi

Giellagáldun perustamista yhtenä heidän kansainvälisen alkuperäiskielten vuoden IYIL2019 yhteisistä prioriteeteista. Saamelaiskäräjät odottavat yhteistyön jatkumista saamen kielten säilyttämiseksi, vahvistamiseksi ja kehittämiseksi alkuperäiskielten vuosikymmenen IDIL2022-32 vieton yhteydessä.

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat antavat jatkossakin tukensa pohjoismaiselle kieliyhteistyölle, joka on ensiarvoisen tärkeää saamelaisten kielten elinkelpoisuuden ja kehityksen kannalta. Ministerit ja puheenjohtajat ovat tyytyväisiä siihen, että Sámi Giellagáldun pysyvän organisaation perustamisessa on edistytty saamelaiskäräjien välisessä yhteistyössä ja vuoropuhelussa ministeriöiden kanssa. Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat pyytävät, että Pohjoismainen saamelaisasioiden virkamiesyhteistyöelin (NÁS) seuraa ja tarvittaessa tukee uuden organisaation perustamista.

3. Koronapandemian vaikutus saamelaisiin

Koronapandemialla ja sen johdosta tehdyillä rajoituksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia saamelaisille. Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPN) hallitus antoi 6. päivänä lokakuuta 2020 julkilausuman koronaviruspandemian ja ulkorajojen sulkemisen vaikutuksista saamelaisyhteisöön. Eri maiden saamelaiskäräjät kertoivat lausunnon pohjalta koronapandemian vaikutuksista ja näkemyksistään liittyen valtion velvollisuuksiin tilanteessa ja tulevaisuuteen varautumisessa.

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat totesivat yksimielisesti, että myös poikkeustilanteissa ja niihin varautumisessa on kiinnitettävä huomiota saamelaisten terveyteen, hyvinvointiin ja saamenkielisiin palveluihin sekä saamelaisten oikeuteen säilyttää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat merkitsevät tiedoksi Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston julkilausuman ja saamelaiskäräjien kokouksessa esittämät näkemykset ja välittävät niistä tietoa oman maansa vastuuviranomaisille.

4. Hyvien väestösuhteiden edistäminen ja vihapuheen torjuminen

Rasismia ja saamelaisten syrjintää on käsitelty ministerikokouksissa vuosina 2016 ja 2012. Vuonna 2016 ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat totesivat, että historiallisilla syrjivillä rakenteilla on vaikutusta myös siihen rasismiin ja syrjintään, jota esiintyy nykypäivänä. Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat päättivät toimia lisätäkseen tietoisuutta entisaikojen ja tämän päivän rasismista ja syrjinnästä.

Ministereiden ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien mielestä on tärkeää edistää saamelaisten ja muiden väestöryhmien välisiä hyviä suhteita sekä määrätietoisesti torjua saamelaisiin kohdistuvaa vihapuhetta ja muita rasismien ilmaisuja.

Ministerit ja puheenjohtajat toteavat, että lisääntyvä pohjoismainen yhteistyö voi hyödyntää kansallisia kokemuksia ja oppeja ja tiedonvaihtoa pohjoismaisessa kontekstissa, samoin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin toimenpiteisiin ryhtymiseen.

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat pyytävät, että Pohjoismainen saamelaisasioiden virkamiesyhteistyöelin (NÄS):

- vaihtaa tietoja ja kokemuksia hyvistä käytännöistä, joilla voidaan lisätä tietoa yhteiskunnassa ja torjua saamelaisia koskevia kielteisiä asenteita ja stereotyyppisiä käsityksiä;
- vaihtaa tietoja ja pyrkii ehkäisemään tilanteita, joissa nuoria saamelaisia yritetään vaientaa julkisessa keskustelussa uhkailulla ja vihapuheella sekä tuottaa ja levittää tietoa viharikoksista ja siitä, miten viharikoksista voidaan ilmoittaa; lisätä saamelaisten tietoa viharikoksista;
- mahdollisuuksien mukaan vaihtaa tietoja kolmen maan totuus- ja sovintoprosesseista, jotta prosessiin osallistuvat voivat hyötyä toistensa kokemuksista. Totuus- ja sovintoprosessit auttavat nostamaan esiin historiallisia vääryksiä, mikä edesauttaa saamelaisten nykyisen tilanteen ymmärtämistä.

5. Saamen kielen käytön mahdollisuuksien parantaminen digitaalisissa ympäristöissä

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat keskustelivat saamen kielten käytöstä tieto- ja viestintäteknologia-alustoilla ja -ohjelmissa ja antoivat seuraavan lausuman alkuperäiskansojen mahdollisuuksista käyttää digitaalisia ratkaisuja:

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat uskovat, että uusi teknologia luo uusia edellytyksiä ja mahdollisuuksia käyttää ja kehittää kieliä ja korostaa, että myös alkuperäiskansojen kieliä on tulevaisuudessa voitava käyttää digitaalisissa ympäristöissä. Ministereiden ja puheenjohtajien mukaan on erittäin tärkeää, että alkuperäiskansat voivat käyttää kieltään digitaalisilla alustoilla. Tämä on tärkeää sekä kielten käyttäjille että niiden säilymiselle.

Ministerit ja puheenjohtajat toteavat, että saamen kielillä on erityisiä haasteita digitaalisessa mediassa muun muassa siksi, että saamen kieliä ei ole integroitu yleisimpiin ICT-alustoihin ja -ohjelmiin.

Ministerit ja puheenjohtajat kannustavat tietotekniikkateollisuutta ottamaan kehityssuunnitelmissaan huomioon saamen kielet ja edistämään niiden käyttöä tuotteissaan. Ministerit ja puheenjohtajat käsittelevät asiaa asianmukaisella tasolla omien maiden tietotekniikkateollisuuden edustajien kanssa.

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat toteavat, että yliopistot, korkeakoulut, yritykset ja muut tahot kehittävät saamenkielisiä digitaalisia käyttäjäpalveluja (esim. sanakirjoja, oikolukuohjelmia ja näppäimistöjä), jotka edistävät kielten käyttöä ja oppimista. Tavoitteena on tehdä näistä palveluista ja ohjelmista tunnetumpia ja edistää niiden käyttöä. Ministerit ja puheenjohtajat kehottavat teknologiayrityksiä tuomaan tätä tekniikkaa paremmin saataville, jotta yhä useammat voivat hyödyntää näitä ohjelmia tietoteknisissä tuotteissa.

6. Elinvoimaisten saamelaisyhteisöjen elinkeinotoiminnan perusta – Tiedoksi

Ministereille ja saamelaiskäräjien puheenjohtajille kerrottiin saamelaisalueiden tilanteesta ja suunnitelmista käsitellä aihetta ensi vuonna Norjassa.

Ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat

Anna-Maja Henriksson

Oikeusministeri, Suomi

Tuomas Aslak Juuso

Puheenjohtaja, Suomen saamelaiskäräjät

Amanda Lind

Kulttuuri- ja demokratiaministeri, Ruotsi

Per-Olof Nutti

Ruotsin saamelaiskäräjien hallituksen
puheenjohtaja

Linda Hofstad Helleland

Alue- ja digitalisaatioministeri, Norja

Aili Keskitalo

Norjan saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Vakuudeksi

Anna-Maja Henriksson

Kokouksen puheenjohtaja